संस्कृतम्-अधीमहे

Let’s learn Samskritam

आयुर्वेद-ध्वनिः

AYURVEDA’S VOICE

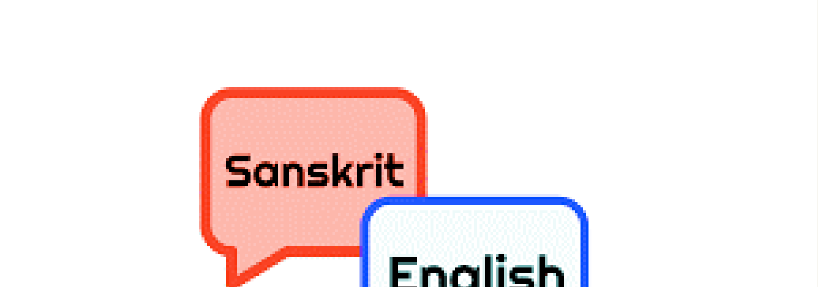

Hence in its study and research we see a wonderful history passing through many millennia.

It has written rules of grammar, phonetics, etymology and epistemology which are all followed wherever Sanskrit is used. One is capable of learning most of the current world languages easily.

Indian knowledge whether religions, philosophy, arts, science (like Ayurveda, Vedic mathematics, Vastu, Tantra, Kriyayoga, Astrology and other specialisations) which are all the popular subjects in today's world are based in sanskrit language.

- Perfect in pronunciation
- Articulate in conversation
- Sharp in memory
- Rapid in thinking
- Logical in analysis
- Rational in understanding
- Accurate in expression and communication
- Familiarity with a wide variety of concepts
- liberal in views and polite in behaviour as well as a quick grasping of other languages and scripts also - are some of the benefits attached to and traditionally proverbial attributed to a Sanskrit scholar.

गुरुरेव गतिः गुरुमेव भजे गुरुणैव
सहास्मि नमो गुरवे ।

न गुरोः परमं शिशुरस्मि गुरोः
मतिरस्ति गुरौ मम पाहि गुरो॥

पठामि संस्कृतं नित्यं
वदामि संस्कृतं सदा ।
ध्यायामि संस्कृतं सम्यक्
वन्दे संस्कृतमातरं ॥

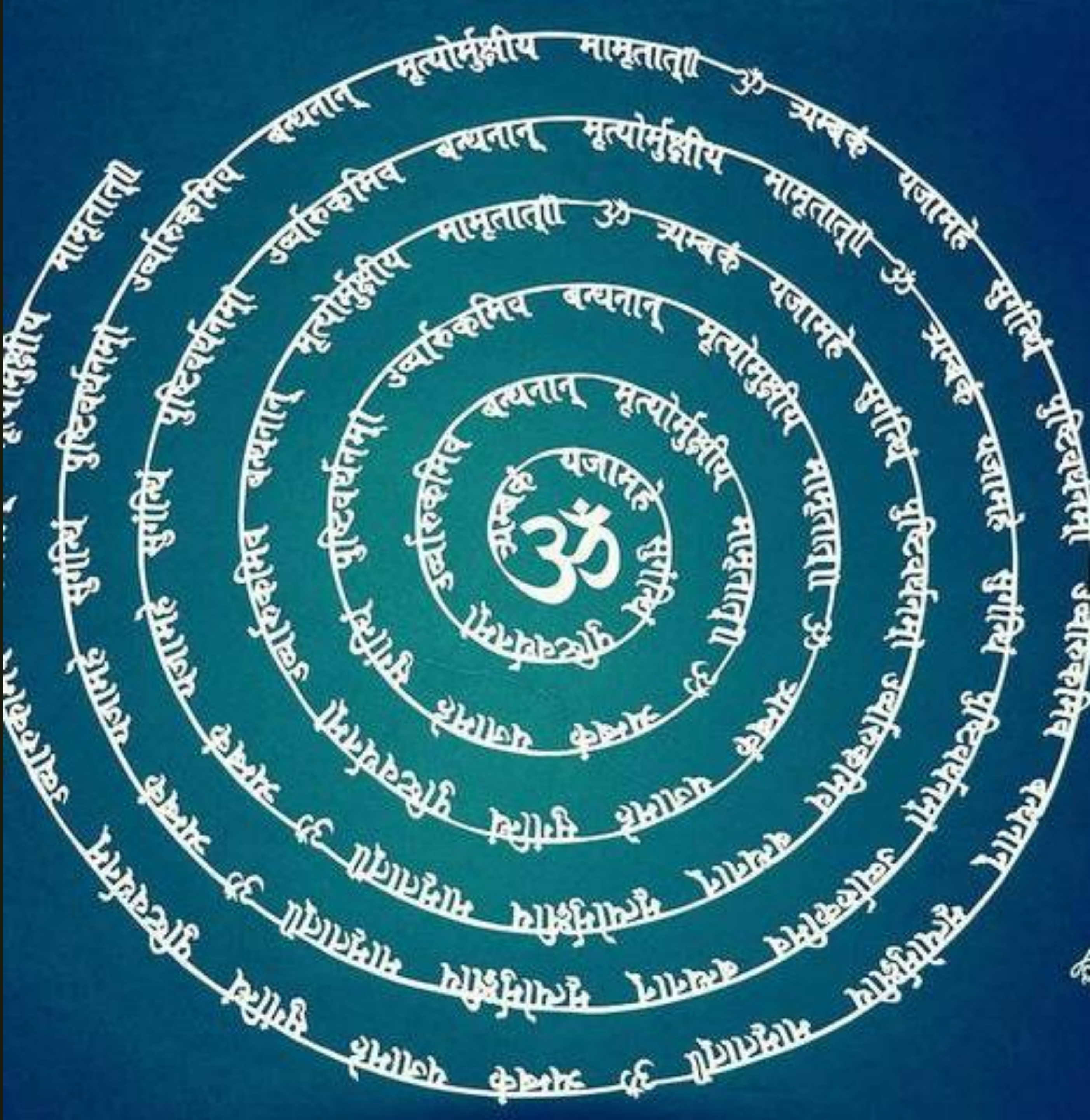

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

मम नाम विवेकः |
भवतः नाम किम् ?

मम नाम विक्रमः ।

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

CHIRANTANA

Sadyojata

Your health is your asset

मम नाम वाणी |

मम नाम विक्रमः ।

भवत्याः नाम किम् ?

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

मम नाम वाणी |
भवत्याः नाम किम् ?

मम नाम धात्री ।

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

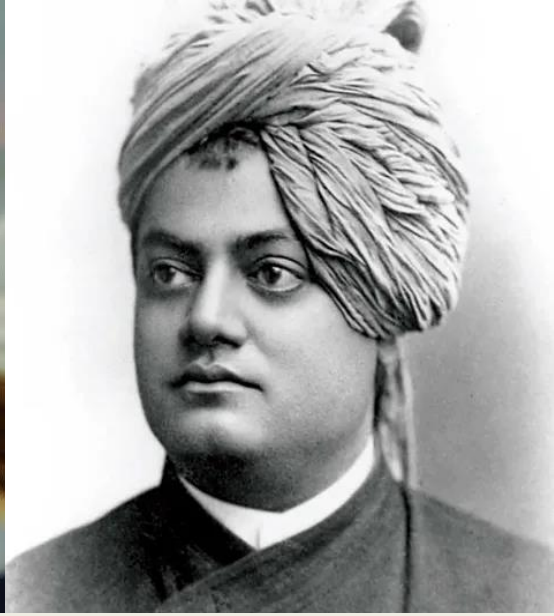

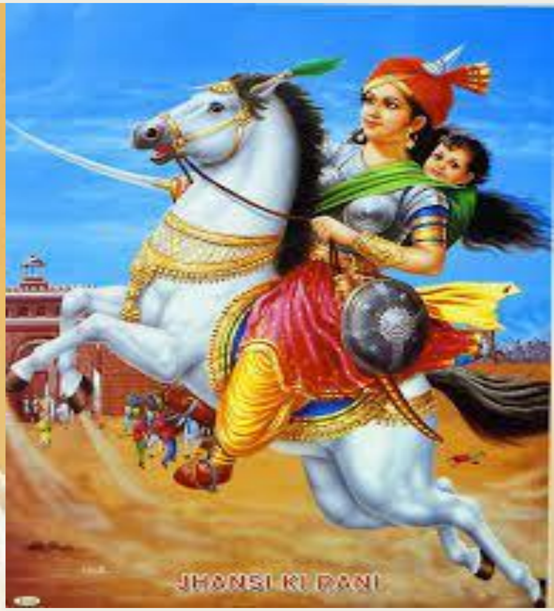
JHANSI KI RANI

CHIRANTANA
Institute of Introspective Studies
Illuminating Roads to Introspection
Sadyojata
Your health is your asset

रामः
सीता
विद्या
दाराः
द्वारम्
विद्युत्
यशः
वरुणः
तारा
दीपः
सीता
मेघः
फलम्
यानम्
वृक्षः
आसन्दः
दूरवाणी
चमशः

The PPTs use numerous im… vid… inte… reference. Their copyrights belo… to their resp… owners/creat…s.

पुँल्लिङ्गम्
स्त्रीलिङ्गम्
नपुंशकलिङ्गम्

पुँल्लिङ्गम्
स्त्रीलिङ्गम्

पुँल्लिङ्गम्
नपुंशकलिङ्गम्

स्त्रीलिङ्गम्
नपुंशकलिङ्गम्

नित्यपुँल्लिङ्गम्
नित्यस्त्रीलिङ्गम् or
नित्यनपुंशकलिङ्गम्

नित्यबहुवचनान्तम्

or refere

सः

सः कः?

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

सः कः?

सः

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

सः कः?

सः

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

सः

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

श्रु

सा का ?

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

सा का ?

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

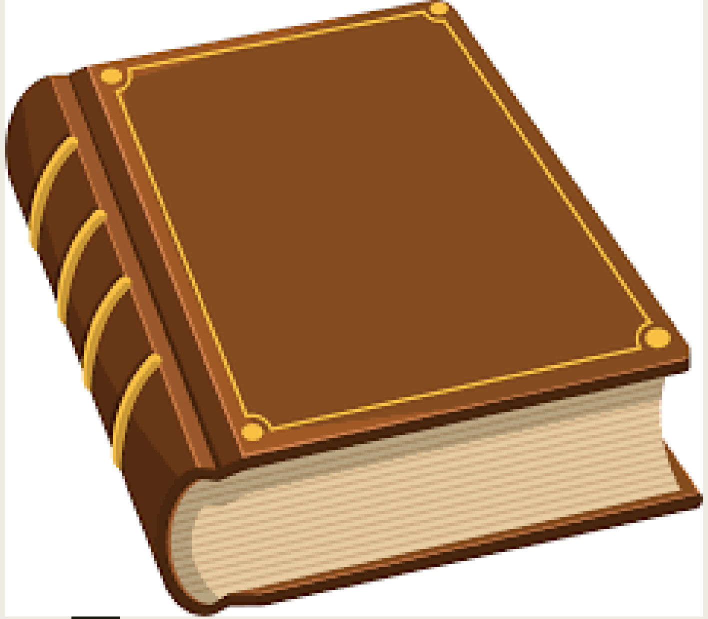

तत्

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

तत् किम् ?

तत्

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

तत् किम् ?

तत्

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

तत् किम् ?

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

सः

सः गणेशः|

एषः कः ?

एषः

The PPTs use numerous i … creators.

सः ईश्वरः |

एषः कः ?

एषः

सः

reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

सः आञ्जनेयः ।

एषः कः ?

videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

CHIRANTANA
Institute of Introspective Studies
Sadyojata
Your health is your asset

सः

सः कृष्णः ।
एषः कः ?

The PPTs use numerous images and videos from the inte … creators.

सा सरस्वती |

एषा का ?

creators.

सा दुर्गा |
एषा का ?

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

सा सीता |

एषा का ?

सा

एषा

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

सा यशोदा |

एषा का ?

The PPTs use numerous images and videos from the in… ective owners/creators.

तत्

तत् पुस्तकम् ।
एतत् किम् ?

एतत्

Th… ective owners/creators.

तत् छत्रम् ।
एतत् किम् ?

एतत्

तत्

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

तत् पत्रम् |
एतत् किम् ?

तत्

एतत्

The PPTs use nu… the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

तत्

तत् पुष्पम् |
एतत् किम् ?

एतत्

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

CHIRANTANA
Institute of Introspective Studies

Sadyojata
Your health is your asset

मञ्जूषातः क्रमशः पदानि चित्वा यथोदाहरणं वाक्यानि लिखत –
[चिकित्सालयः, कूपी, मस्तकम्, दन्तः, वाटिका, कर्णः, नखम्, तारा, राष्ट्रम्, भाषा, गृहम्, लेखनी, उपनेत्रम्, खाद्यम्, रसना, वेणी, नासिका, पुस्तकम्, दिनचर्या, नयनम्, महिला, वस्त्रम्, हस्तः, औषधम्, लोपामुद्रा, पर्वतः मुखम्, पिपीलिका, फलम्, कर्तरी, शिक्षकः]

- सः कः ? सः बालकः ।
- एषः कः ? एषः बालकः ।
- सा का ? सा बालिका ।
- एषा का ? एषा बालिका ?
- तत् किम् ? तत् पुष्पम् ।
- एतत् किम् ? एतत् पुष्पम् ।

सः / सा / तत्	**एषः / एषा / एतत्**	अग्निवेशः
		जानकी
		व्यजनम्
		कालिदासः
		च्यवनः
		लोपामुद्रा
		धन्वन्तरिः
		भवनम्

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

एतं श्लोकं पठत -

अहं हि धन्वन्तरिरादिदेवो जरारुजामृत्युहरोऽमराणाम् ।
शल्याङ्गमङ्गैरपरैरुपेतं प्राप्तोऽस्मि गां भूय इहोपदेष्टुम् ॥
(सु.सू. १/२०)

पदच्छेदः
अहम्, हि, धन्वन्तरिः, आदिदेवः, जरा-रुजा-मृत्युहरः, अमराणाम् । शल्याङ्गम्, अङ्गैः, अपरैः, उपेतम्, प्राप्तः, अस्मि, गाम्, भूयः, इह, उपदेष्टुम् ।

अन्वयः
अहं हि अमराणाम् आदिदेवः जरा-रुजा-मृत्युहरः धन्वन्तरिः (अस्मि) । अपरैः अङ्गैः उपेतं शल्याङ्गम् उपदेष्टुं भूयः इह गां प्राप्तः अस्मि ।

तात्पर्यम्
धन्वन्तरिः स्वस्य शिष्यान् उद्दिश्य वदति यत् "अहं देवानाम् आदिदेवः वृद्धतायाः रोगाणां मृत्योः च नाशकः धन्वन्तरिः अस्मि । अपरैः अङ्गैः युक्तस्य शल्यतन्त्रस्य उपदेशं कर्तुम् अहम् अत्र पृथिवीम् आगतः अस्मि" इति ।

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

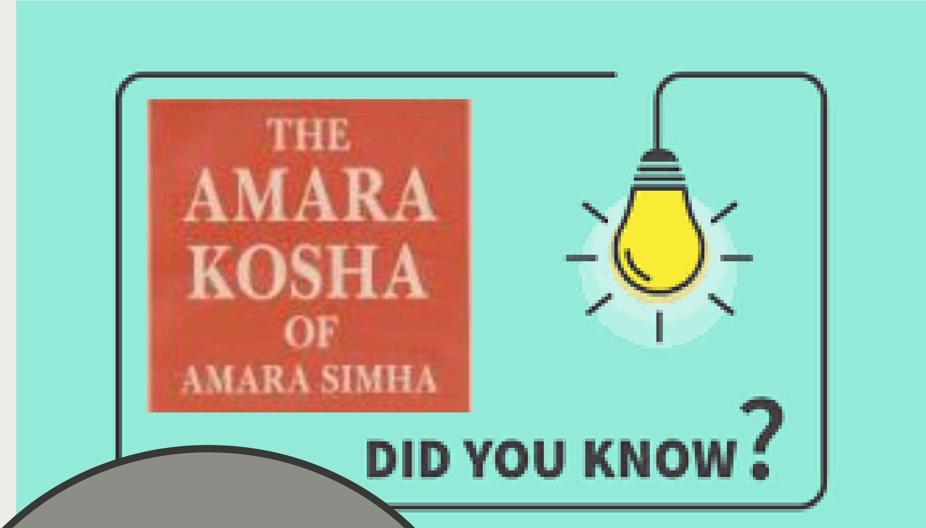

Lists more than 40 synonyms for the word "पृथ्वी"

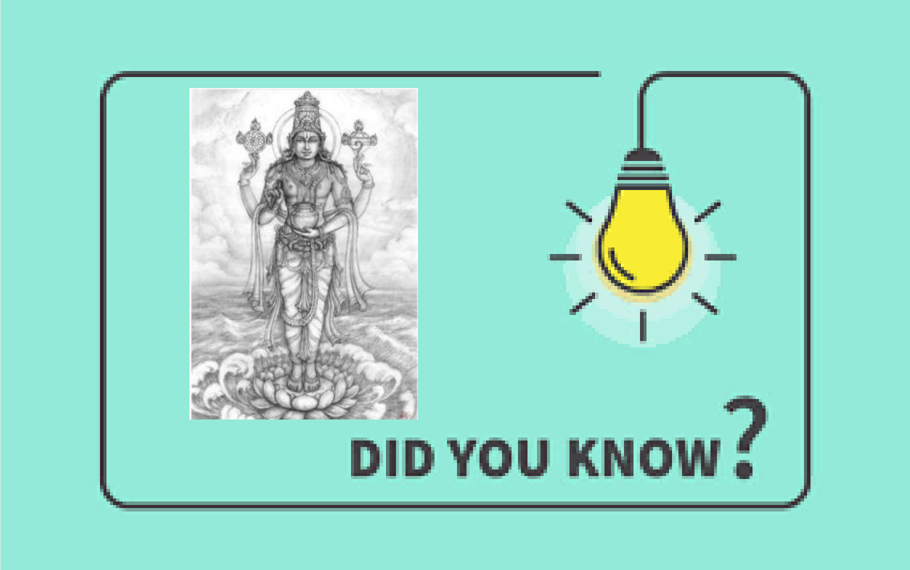

Lord Dhanvantari's story comes in

- **Bhagavata Purana 2nd (2.7.21) and 8th (8.8.31–37) cantos**
- **Mahesvara-Khanda in Kedara-khanda of Skanda Purana (1.1.12.2)**
- **Bala khanda of Valmiki Ramayana (1.45.31)**
- **Shiva Purana Vidyeshwara Samhita (16.59)**
- **Hari Vamsha (3.26.27)**

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

एतं श्लोकं पठत -

आयुर्वेदस्य अष्टाङ्गानि

(Eight Branches of Ayurveda)

इह खलु आयुर्वेदम् अष्टाङ्गम् उपाङ्ङ्गम् अथर्ववेदस्य अनुत्पाद्य एव प्रजाः श्लोक-शत-सहस्रम् अध्याय-सहस्रं च कृतवान् स्वयम्भूः, ततः अल्प आयुष्ट्वम् अल्पमेधस्त्वं च आलोक्य नराणां भूयः अष्टधा प्रणीतवान्। (सु.सू. १/५)

तद्यथा - शल्यं, शालाक्यं, कायचिकित्सा, भूतविद्या, कौमारभृत्यम्, अगदतन्त्रं, रसायनतन्त्रं, वाजीकरणमिति ॥ (सु.सू. १/६)

शल्यतन्त्रम्	Surgery
शालाक्यतन्त्रम्	E. N. T. & Ophthalmology
कायचिकित्सा	General Medicine
भूतविद्या	Psychiatry / Micro biology
कौमारभृत्यम्	Paediatrics
अगदतन्त्रम्	Toxicology
रसायनतन्त्रम्	Rejuvenation Therapy
वाजीकरणतन्त्रम्	Virility Therapy

The PPTs use numerous images and videos from the internet for reference. Their copyrights belong to their respective owners/creators.

उदाहरणस्य आधारेण रिक्तस्थानं पूरयत ।

Frame the questions with कः/ का/ किम् as shown in the example

1. सः रामः । सः कः ? 2. एषा सीता । एषा का ? 3. तत् वाहनम् । तत् किम् ?

1. सः वैद्यः ।	6. सः भरद्वाजः ।
2. एषा वैद्या ।	7. तत् आर्द्रकम् ।
3. एषः ब्रह्मा ।	8. एषा मरीचिका ।
4. तत् औषधम् ।	9. सा आमलकी ।
5. एतत् अञ्जनम् ।	10. सः कषायः ।

संयोजयत । Match the following -

1. भवत्याः नाम	a. सा लोपामुद्रा ।
2. सः कः ?	b. पतञ्जलिः ।
3. एतत् किम् ?	c. सुकन्या ।
4. भवतः नाम	d. एतत् चूर्णम् ।
5. सा का ?	e. सः सुश्रुतः ।

ce. Their copyrights belong to their respective owners/creators.